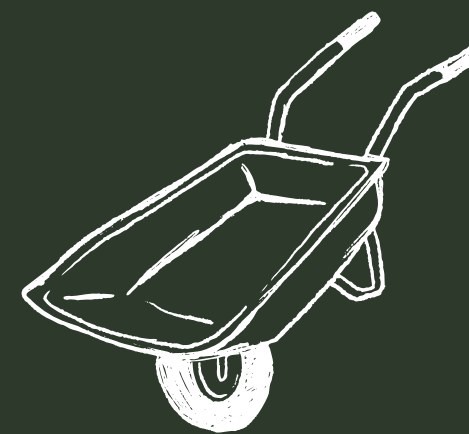
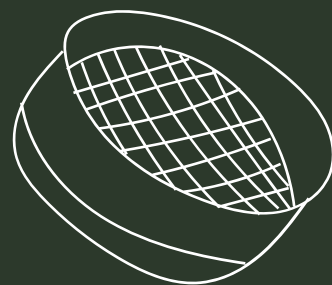
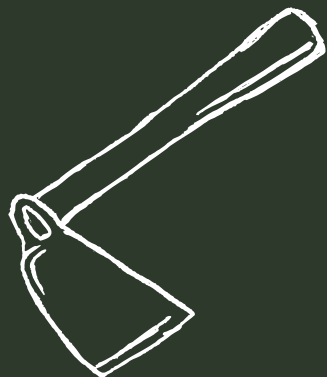

LA TRADICIÓ EN LES EINES I PRÀCTIQUES DE L'HORTA VALENCIANA

MONOGRAFIA

VALÈNCIA, SETEMBRE 2023

Elaborat per:

Institut d'Estudis
de l'Horta

Financiat per:

 **GENERALITAT
VALENCIANA**
Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

ÍNDEX

- 01 Introducció
- 02 L'herència dels nostres llauradors
- 03 Conviure
- 04 Eines agrícoles
- 05 Treballs en el camp
- 06 Espais etnogràfics que mantenen la nostra història

01 INTRODUCCIÓ

El sector agroalimentari valencià és un dels més rellevants del panorama nacional.

Sense perjudici de l'anterior, cada vegada va guanyant més importància la indústria alimentària, alhora que s'abandonen nombroses terres de cultiu i es va oblidant la riquesa cultural, econòmica i mediambiental que representa la tradició i l'horta valenciana.

La present monografia pretén fomentar el reconeixement de les labors que portaven, i porten, a cap agricultors i agricultores.

Actualment, les persones que es dediquen professionalment a l'agricultura, donat els estrets marges econòmics i les traves a les quals diàriament s'enfronten, conformen un col·lectiu desfavorit.

A conseqüència d'aquesta complicada situació econòmica del sector, unida a la falta de relleu generacional, és essencial visibilitzar la fonamental labor que realitzen, evitant així, perdre, i oblidar, la tradició de l'horta valenciana.

Aquest document pretén ampliar i difondre el coneixement sobre algunes activitats i eines que, hui dia, encara es poden veure i, sobre aquelles que, amb els anys han desaparegut deixant passe a altres noves.

Fotografia de
Encarna Dolz.

“Geometría”

Ubicació: Alboraià

02 L'HERÈNCIA DELS NOSTRES LLAURADORS

Fotografia:

Pla de Acció Territorial de
l'Horta (PATH)

Quan va finalitzar la segona guerra mundial, es van produir grans canvis en el sector de l'agricultura que, lamentablement, van impactar en els coneixements tradicionals transmesos de generació en generació durant segles.

Durant aquest procés de canvi s'han deixat de cultivar milers de varietats locals que constituïen el major patrimoni dels nostres agricultors i agricultores, unit inseparablement al coneixement de les seues tècniques de cultiu i als criteris de selecció. En aquest sentit, en l'actualitat, solament 120 espècies de plantes cultivades proporcionen més del 90% de l'alimentació de l'ésser humà.

Aquesta reducció de la riquesa de varietats cultivades, que suposa una aposta per la uniformitat i l'homogeneïtat en les produccions agrícoles, pot tindre un efecte devastador sobre el sistema de producció d'aliments, aparellat a major afecció de plagues i malalties, i suposant el cessament de l'activitat per a molts agricultors. La pèrdua del paper que exercien les persones llauradores en la selecció i millora genètica de varietats locals ha resultat clau en la desaparició silenciosa de la diversitat agrícola.

L'agricultura tradicional, encara hui, està molt arrelada a la cultura de l'horta valenciana, no obstant això, la moderna agricultura convencional ha convertit la producció d'aliments en una part més de la indústria.

03 CONVIURE

Fa no tants anys, molts dels treballs agraris es desenvolupaven a les cases, condicionades a aquest efecte, amb espais preparats i diàfans que permetien conservar i guardar part de les collites que no s'havien pogut vendre, les que s'esperava obtindre un millor preu en un altre moment, o aquelles que es guardaven per a consum propi.

Aqueixes labors aconseguien ajuntar a tota la família, i fins i tot a alguns veïns.

Cal destacar el paper fonamental de l'andana o la cambra de les cases tradicionals de l'horta valenciana. Aquest espai, situat en la planta de dalt de les llars, s'utilitzava per a penjar de les bigues els aliments amb cordes, com a melons i tomaques, per a ser conservats durant més temps, o realitzar l'assecat de xufes i cacau del Collaret. Així mateix, també es guardaven eines i articles vells.

Addicionalment, durant molts anys, es van posar canyes en aquests espais per a criar cucs de seda per a proveir de fil a la indústria sedera valenciana. Aquest sistema va estar molt estés i proporcionava a les famílies dels agricultors uns ingressos complementaris.

Fotografia de la sedera ubicada en la Alquería de Félix

Ubicació: Parc de Marxalenes

04 EINES AGRÍCOLES

Hi ha eines agrícoles que, malgrat l'evolució i el pas dels anys, mantenen intacte el seu disseny.

Un exemple d'això, són la **llogona** o **l'aixada**, que continuen emprant-se en els diferents treballs agraris.

La **llogona** s'utilitza per a acabar manualment els caballons (solcs en la terra que es realitzen en fileres per a deixar pas a l'aigua del reg) duts a terme amb el tractor, amb la finalitat que l'aigua entre correctament.

L'**aixada** s'utilitza, puntualment, per a rematar alguna cantonada més dura, en la qual la legona no penetra tan bé.

Així mateix, s'utilitzen lligones amb el cap més xicotet, denominades **lligonetes**, per a llevar les males herbes.

Jose Ramón, agricultor i veí d'Alboraia

D'altra banda, actualment hi ha noves eines agrícoles que han sigut adaptades a partir d'instruments que s'utilitzaven tradicionalment.

Així, per exemple, la **entauladora**, eina que s'utilitzava per a allisar i triturar la terra dels camps, en els seus orígens, era una taula de fusta amb claus o tallants, que traccionava un cavall, i en la qual es posava dret l'agricultor.

Actualment, forma part d'un apero anomenat **rotovator**.

Fotografia del Museu del Montsia (Amposta)

Museu de l'Horta del
Ajuntament d'Almàssera

Eina antiga de Jose Ramón,
veí d'Alboraia

També s'utilitzava el **aladre (forcat)**, eina traccionada per un cavall, unida a unes peces de ferro, denominades **cherugues**, per a llaurar la terra mitjançant l'obertura de solcs longitudinals.

Fotografia d'un forcat. Masos del Maestrat

Fotografia de una rella o cheruga

Posteriorment, aquesta eina va evolucionar en rotovators que, accionats per un tractor, s'utilitzen per a llaurar la terra.

Els rotovators posseeixen fulles per a triturar els residus del cultiu anterior, i airejar i aplanar la terra.

Fotografia d'un agricultor amb un rotovato

Una altra eina que s'utilitzava abans de l'arribada de la maquinària agrícola és la **dalla**. En particular, s'emprava per a segar el blat o les herbes.

Si bé actualment en l'agricultura de l'horta valenciana no es cultiva cereals, fa anys era habitual trobar.

Eina antiga de Jose Ramón, veí d'Alboraia

Antigament, s'utilitzava una eina de mà, anomenada palustre o pala per a realitzar la sembra.

Pel fet que la utilització d'aquesta resultava molt incòmoda, aquesta eina ha donat pas als sembradors manuals, que s'accionen amb un gallet. Així mateix, també existeixen ferramentes per a tractor que fan aquesta tasca.

Museu de l'Horta del
Ajuntament d'Almàssera

Plantador manual

05 TREBALLS EN EL CAMP

Els treballs que es realitzen en el camp no s'han vist molt modificats amb el pas dels anys, la qual cosa sí que ha canviat és la manera de realitzar-los, en relació amb les eines i ferramentes utilitzades, els nous productes fitosanitaris, noves espècies i materials vegetals, i l'existència de majors coneixements agronòmics.

Fotografia de Lucía Alcantud.

“La sega”

Ubicació: Catarroja

Entre altres labors, es requereix llaurar la terra, fer caballons o solcs amb una geometria quasi matemàtica, sembrar a boleo o des de planter, llevar les males herbes, regar, abonar, polvoritzar (sulfatar) i collir.

Cada cultiu és diferent i té diferents requeriments, als quals se'ls suma la climatologia, a vegades adversa, l'entrada de noves plagues i malalties, i una venda i preus no assegurats, que varien en funció de la qualitat de la collita, la demanda del mercat, la quantitat existent del mateix producte, i les possibles inclemències com a pedrades o gelades.

Factors als quals s'han hagut d'enfrontar els nostres agricultors i agricultores del passat, i contra els quals continuen lluitant hui dia, sumat en aquest cas a les importacions de països tercers, entre els quals no existeix reciprocitat en qüestions fitosanitàries, exigències administratives i en matèria laboral.

Fotografia de Jose Luis Iniesta.

“Carmen”

Ubicació: Alboraià

06 ESPAIS ETNOGRÀFICS QUE MANTENEN LA NOSTRA HISTÒRIA

Fotografia de l'Alqueria de Félix

Actualment, existeixen diferents museus i espais etnogràfics en els quals es poden veure diferents ferramentes i eines utilitzats tradicionalment en la nostra horta.

Entre ells, podem citar el Museu Valencià de Etnologia (L'ETNO), el Museu de l'Horta d'Almàssera i el Museu Comarcal de l'Horta Sud.

Adicionalment, existeixen espais singulars que també exposen al públic la tradició valenciana com, per exemple, l'Alqueria El Machistre, a Alboraià, que compta amb el Museu de l'Orxata i de la Xufa, o l'Alqueria de Félix, situada al Parc de Marxalenes.

El Museu Valencià de Etnologia (L'ETNO), situat en el Centre Cultural de La Beneficiència, al carrer Corona, número 36 de la ciutat de València, va ser creat en 1982 i va obrir les seues portes al públic en 1983.

Les sales del museu L'ETNO constitueixen un espai educatiu, similar a una màquina del temps, que ens permet caminar pel passat, des del nostre present i mirar la realitat que ens envolta d'una altra manera.

En particular, les tres sales que componen l'exposició permanent són: la ciutat, les zones d'horta i marjal, i les zones d'interior (el secà i la muntanya).

Fotografia del Museu L'ETNO

Fotografies del Museu de l'Horta de Almàssera

El Museu de l'Horta d'Almàssera, situat en l'Avinguda de la Mar, número 24 d'Almàssera, va ser inaugurat en 1999 i va nàixer com a projecte museogràfic sobre la manera de vida agrícola característic de l'horta de València, com una iniciativa col·laborativa entre l'Ajuntament d'aquesta localitat i la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Es tracta d'un espai expositiu tant de caràcter etnològic com botànic. A més, també aspira a ser un espai de trobada, d'estudi, de reflexió sobre els principals fets que constitueixen i defineixen l'horta de València.

Institut d'Estudis
de l'Horta

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria d'Educació,
Universitats i Ocupació

Amb la col·laboració de la Conselleria d'Educació Universitats i Ocupació

www

www.institutestudishorta.org

@iehorta

info@institutestudishorta.org